

УДК 81'42:316.61(=161.2)-043.84

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/86-4-4>**Марина ЖОВНІР,***orcid.org/0000-0001-8498-9802*

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри українознавства та гуманітарної підготовки

Полтавського державного медичного університету

(Полтава, Україна) *kafedra_1@meta.ua***Тетяна ЛЕЩЕНКО,***orcid.org/0000-0003-4682-3734*

кандидат філологічних наук, доцент,

завідувач кафедри українознавства та гуманітарної підготовки

Полтавського державного медичного університету

(Полтава, Україна) *kafedra_1@meta.ua*

ОСОБЛИВОСТІ НЕВЕРБАЛЬНИХ ЗАСОБІВ АКТУАЛІЗАЦІЇ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ УКРАЇНЦІВ У МУЛЬТИМОДАЛЬНИХ ТЕКСТАХ

У пропонованій праці акцентовано увагу на особливостях актуалізації соціокультурних цінностей українського народу в мультимодальному тексті як утворі, сформованому поєднанням семіотично гетерогенних компонентів, словесного й іконічного складників. У праці мультимодальні тексти дефіновано синкретичними утворами, фактура яких складається з двох негомогенних частин, зокрема словесної і несловесної, тобто такої, що співвідноситься з наявними варіативними невербальними компонентами. Зауважено, що традиційний і мультимодальний тексти відтворюють ціннісний вимір людини, спектр її ключових аксіологічних векторів, які прямо чи опосередковано впливають на формування світогляду людини, стають ключовими факторами самоідентифікації та власного позиціонування в суспільстві, окреслюють її суспільно-значущі предмети й соціальні установки. Цінності подано сукупністю життєво необхідних матеріальних чи ідеальних сутностей, які регулюють поведінку людини, забезпечуючи її основні інтереси, запити і базові потреби. У пропонованій статті авторками трансльовано думку про те, що соціокультурні цінності відіграють засадничу роль у житті українства, стаючи своєрідними суспільно значущими ідеалами, настановами, орієнтирами й пріоритетами, які перемешуються утворюють національно-ціннісне ядро національної самосвідомості. Серед базових соціокультурних цінностей українців указано патріотизм, шану і відданість Батьківщині, хоробрість і непохитність під час її захисту, працелюбство, духовність, родинні традиції, соціальну справедливість, миролюбність, толерантність тощо. Увагу авторок було сконцентровано на розгляді МИРУ як цінності. Матеріалом для студіювання обрано поштові марки про російсько-українську війну як зразки мультимодальних текстів і фіксатори знакових подій українського спротиву. У ході дослідження було підтверджено, що серед актуалізаторів аксіологічних шкал у площині мультимодального тексту вагоме функційне навантаження мають візуальні складники. Зафіксовано, що у проаналізованому корпусі мультимодальних текстів – марок про російсько-українську війну – актуалізаторами соціокультурних цінностей є символи, знаки, оптичні невербальні засоби, колір.

Ключові слова: мультимодальний текст, цінності, соціокультурні цінності, семіотика, модус інформації, поштова марка.

Maryna ZHOVNIR,*orcid.org/0000-0001-8498-9802*

Ph.D. in Philology,

Associate Professor at the Department of Ukrainian Studies and Humanitarian Training

Poltava State Medical University

(Poltava, Ukraine) *kafedra_1@meta.ua***Tetiana LESCHCHENKO,***orcid.org/0000-0003-4682-3734*

Ph.D. in Philology, Associate Professor,

Head of Ukrainian Studies and Humanitarian Training

Poltava State Medical University

(Poltava, Ukraine) *kafedra_1@meta.ua*

NON-VERBAL MEANS OF THE UKRAINIAN SOCIO-CULTURAL VALUES ACTUALIZATION

The given article focuses on the features of the Ukrainian socio-cultural values actualization in a multimodal text as a phenomenon formed by a combination of semiotically heterogeneous components, in particular verbal and iconic elements. Multimodal texts are interpreted and presented in the article as syncretic formations that consists of two inhomogeneous

parts, specifically verbal and non-verbal, one that correlates with the available variable non-verbal components. In the proposed study, the authors note that traditional and multimodal texts express values of each person, and the variable spectrum of their key axiological vectors that directly or indirectly influence the formation of a person's worldview. According to the researchers, they become key factors of self-identification and positioning in society, delineating its socially significant objects and social attitudes. Values are presented as a set of vitally necessary material or ideal entities that regulate human behavior, ensuring their basic interests, requests and basic needs. In addition, authors broadcast the idea that socio-cultural values play a fundamental role in the life of Ukrainians, becoming a kind of socially significant ideals, guidelines and priorities. They create the national-value core of national identity. Among the basic socio-cultural values of Ukrainians were indicated patriotism, respect and devotion to the Motherland, courage and steadfastness in its defense, hard work, spirituality, family traditions, social justice, peace, tolerance, etc. The authors' attention was focused on considering PEACE as a value. Postage stamps about the Russian-Ukrainian war as examples of multimodal texts and a possible way to record the significant events of the Ukrainian resistance was chosen as a material for study. The given article presents the idea that visual elements play an important role in expressing the meaning encoded in a particular multimodal text. It was noted that in the analyzed corpus of multimodal texts, in particular stamps about the Russian-Ukrainian war, symbols, signs, optical non-verbal means, color can be considered actualizers of socio-cultural values.

Key words: multimodal text, values, sociocultural values, semiotics, mode of information, postage stamp.

Постановка проблеми. Увага дослідників прикута до текстових мультимодальних зразків, які за останню декаду перетворилися на інформаційно-ємнісні джерела, візуально-словесні мистецькі зразки, потужні лінгводидактичні засоби візуалізації навчального контенту, інструменти навчання, переконання і навіть маніпуляцій суспільною думкою. Усі вони наділені прагматичним потенціалом і покликані імпліцитно чи експліцитно впливати на реципієнта. Мультимодальний підхід уможливорює всебічний розгляд візуалізованого тексту як універсального способу відображення дійсності у свідомості особистості за допомогою узвичаєних знакових систем, зіставлення й порівняння процесу сприймання текстового простору, що складається з гомогенних і гетерогенних компонентів. Апеляція до синкретичних текстів, виформованих словесними і несловесними елементами, сприяє більш місткому й масштабнішому вивченню тексту, традиційно дефінованого як «повідомлення, яке складається з кількох (чи багатьох) речень, характеризується змістовою й структурною завершеністю і певним ставленням автора до змісту висловлювання» (Ганич, 1999: 303), і розширенням поля студіювання за межі його розгляду лінійним явищем уніфікованої словесної знакової системи до полікодового фіксатора й репрезентатора строкатого аксіологічного кодексу мовця.

Аналіз досліджень. Наразі не втрачають своєї актуальності і студії, присвячені проблемам ментальних стереотипів, мовних та концептуальних картин світу, дослідження про специфіку пізнавальних процесів і особливості формування концептів, а також ціннісних вимірів різних дискурсивних парадигм. Омовлені питання – у полі зору вітчизняних / закордонних лінгвістів і лінгводидактів (О. Балабан, Н. Балацька, Н. Бойченко, І. Галецька, О. Дячук, О. Качмар, Л. Макарук,

С. Ігнат'єва, Ж. Краснобаєва-Чорна, Т. Кузнецова, А. Литвиненко, Л. Омельченко, Р. Самчук, О. Свитликовська, І. Семків, М. Федотова, Г. Яківчук, J. Potter, M. Wetherell, D. Schiffrin, T. A. ван Дейк, П. Серіо тощо). У розвідках детально висвітлено засадничі поняття аксіологічної лінгвістики, досліджено актуальні ціннісні шкали, ранжовано і частково описано стрижневі ідеали та орієнтири в контексті ментальності, варіативні дихотомії «цінність – антицінність», виявлено особливості лексичної об'єктивації ціннісних установок учасників різних типів дискурсів, зосібна політичного, масмедійного, наукового, художнього, дидактичного.

Мета статті – виявлення й опис невербальних засобів – актуалізаторів соціокультурних цінностей українців. Увагу було сконцентровано на розгляді МІРУ як цінності, а об'єктом дослідження обрано поштові марки про російсько-українську війну як зразки мультимодальних текстів і фіксатори знакових подій українського спротиву. Для досягнення окресленої мети було необхідно виконати низку завдань: 1) уточнити суть понять цінності / соціокультурні цінності; 2) виявити й описати специфіку актуалізації МІРУ як однієї з ключових соціокультурних цінностей українського народу в мультимодальному тексті.

Виклад основного матеріалу. І традиційний, і мультимодальний тексти відтворюють ціннісний вимір людини, тобто виструнчену систему унікальних орієнтирів, що регулюють дійсність людського буття, прямо чи опосередковано впливають на формування світогляду людини, стають ключовими факторами самоідентифікації та власного позиціонування в суспільстві, окреслюють її суспільно-значущі предмети й соціальні установки. Через усвідомлення ціннісних векторів людина долучається до уніфікованої системи норм і цінностей соціального середовища, в якому перебуває, реалізовує свої базові інтенції з оперттям на аксіологічні

норми, що сприяє гармонізації внутрішнього світу особистості, вибудовуванню і корегуванню спектра власних ціннісних детермінант.

На думку дослідників, «Цінність – аксіологічна категорія, що характеризується значущістю, інтенційністю та біполярністю, що передбачають обов'язкове апелювання до антиномії «цінність – нецінність», тобто актуалізацію зіткнення сфер ціннісного й неціннісного, сумісних із бінарною опозицією «добре – погано» (напр., мир – війна, успіх – невдача, правда – обман, здоров'я – хвороба тощо)» (Краснобаєва-Чорна, 2019: 456). Наразі у складній системі загальнолюдських цінностей виокремлюють такі основні групи: вітальні, соціальні, політичні, моральні, релігійні й ідеологічні, художньо-естетичні, родинні, трудові (Осіпцов, 2014: 138). Запропонований поділ не єдино можливий: соціально-політичні, моральні, економічні, суспільні, цінності соціальних груп, колективні, індивідуальні тощо (Долинська, 2008: 33-35). Можна вирізняти особистісні цінності, цінності сімейного життя, громадянські цінності, національні цінності, абсолютно вічні цінності. Цінності та утворені на їхній основі ціннісні орієнтири причинно зумовлені характером суспільних відносин і доповнюються морально-ціннісними установками особистості. Унікальний, утім культурно маркований, світ цінностей – це світ моралі, духовності, культури, усього того, що вважається мірилом духовного багатства особистості. Невіддільним при цьому постає світ матеріальних речей і благ, що забезпечують життєдіяльність людини.

Для аксіологічного виміру характерні цілісність, масштабність, історична змінність, еталонність, амбівалентність (позитивне, негативне), поєднання абсолютного й відносного, об'єктивного й суб'єктивного, індивідуального і соціального, ідеального й матеріального. У розвідці ми схильні трактувати цінності як сукупність життєво необхідних матеріальних чи ідеальних сутностей, які регулюють поведінку людини, забезпечуючи її основні інтереси та потреби. «При цьому, цінності особистості завжди виявляються генетично похідними від цінностей соціальних груп і спільнот. Вони є індивідуальним віддзеркаленням групових або універсальних життєвих установок і поведінкових стереотипів» (Лещенко, 2023: 138).

Соціокультурні цінності формують моделі соціальної поведінки і ставлення до реалій дійсності на конкретному історичному зрізі розвитку суспільства. З їх допомогою відбувається вирішення специфіки й розбіжностей історичного розвитку

окремих народів, їхнього становлення, контактів, взаємодії держав, окреслюється їхня унікальність, індивідуальність і самобутність. Соціокультурні цінності можна розглядати як сув'язь переконань, ідеалів, норм, очікувань і практик, які існують у суспільстві й впливають на формування і трансформації поведінки, суспільної думки, ідеалів, орієнтирів і взаємодії людей. Дослідники зауважують, що «Соціокультурні цінності — «це не тільки моральні орієнтири для людей, а й мірило гуманності й цивілізованості суспільства, членами якого є ці люди» (Новікова, 2011: 123). Саме ці цінності забезпечують основу для соціального порядку, моральних суджень, збереження традицій і звичаїв. Вони впливають на різні аспекти життя: сімейні структури, гендерні ролі, соціальні ієрархії (Шайгородський, 2020: 5).

Базовими соціокультурними цінностями вважаємо ті, які сприяють гуртуванню українського народу, сформовані в усіх громадян, незалежно від їхніх ідеологічних чи релігійних переконань. Попри строкатість вітчизняної аксіологічної палітри, її монолітність забезпечується усвідомленням, переосмисленням і підтримкою таких цінностей суспільною більшістю. Водночас аксіологічні шкали нестатичні, вони еволюціонують під впливом історичних подій, присутніх соціальних змін, глобалізації й тісної взаємодії з іншими культурами та пізнання їхніх традицій, звичаїв, ментального коду тощо. Вони відіграють засадничу роль у житті українства, стаючи своєрідними суспільно значущими ідеалами, настановами, орієнтирами й пріоритетами, які перемижують утворюють національно-ціннісне ядро національної самосвідомості.

Власне українські аксіологічні парадигми наразі опинилися в зоні турбулентності й присутніх змін, зумовлених актуальними позамовними зрушеннями. Так, майже два десятиліття тому С. Возняк основними цінностями українців називав національну державність, християнську віру й українську мову (Возняк, 1999: 27). Українці здавна дбайливо ставилися до духовного складника життя, шанували родину і традиції сім'ї, свободу, мир і злагоду, культурні надбання, патріотизм, незалежність, волю. Цей перелік можна продовжувати, адже недоцільно лишати поза увагою національну державність, християнську віру й українську мову, значення яких у житті українського народу завжди було сакральним. Підтвердження омовленого маємо у праці вітчизняного дослідника Г. Ситника, який визначає такі українські національні цінності: «Державний суверенітет, територіальна цілісність, демокра-

тичні основи розвитку, працелюбство, духовність, сім'ю, рівноправність народів, які населяють Україну, самовідданість під час захисту Батьківщини, соціальну справедливість, колективізм, матеріальне та духовне надбання народу України, миролюбність, толерантність, доброзичливість» (Ситник, 2004: 369).

Утрадиційним є міркування про використання вербальних корпусів для студіювання мовних / концептуальних картин світу, поведінкових стереотипів, реалій і ключових національних детермінант. Водночас існує значна кількість несловесних елементів, які оприявнюють певну лінгвокультуру та ціннісний її вимір як один із її ключових складників. Мультимодальні тексти вкрай нераціонально розглядати, відмежовуючи вербальну й іконічну частини, позаяк у сув'язі вони формують цілісний гетерогенний комплекс, покликаний передавати набагато більший масив інформації, сприяти її правильному декодуванню й інтерпретації.

Візуальні компоненти мають вагоме функційне навантаження в мультимодальних зразках, оскільки вони виконують роль атрактора, привертають увагу і сприяють органічному сприйманню цілісного вербально-візуального тексту. Візуальна частина увиразнює, обрамлює інформацію, яка передається за допомогою вербальних елементів, що доповнюють образно-лаконічну передачу соціокультурних цінностей.

В обстеженому корпусі мультимодальних зразків одним із засадничих фіксуємо МИР як цінність (рис. 1/2).

Рис. 1. Зображення марки «Діти Перемоги малюють Україну майбутнього»

Ключовим графічним елементом-виразником цієї ідеї на зразках текстів є голуб – визнаний у всьому світі символ миру, прагнення до волі, фізичної незалежності та свободності думки. Підсилює цю ідею білий колір, що транслює чистоту помислів і благородність вчинків, чесність, негріховність і радість.

Кольорове обрамлення формує український стяг, який символізує віру в майбутнє, перемогу,

нескореність української нації, її гіперболізований патріотизм, генетично закладений потяг до вільного життя. Прапор увиразнює ідею гуртування українців, спільність їхніх помислів і дій, спрямованих на відсіч ворога, супротив агресору, установлення довготривалого і справедливого миру в Україні.

У центрі розглядуваного зразка маленька дівчинка-українка тримає голуба і збирається відпустити його в небо, у вільний політ, що метафорично транслює ідею звільнення України від ворога і долучення до світу розвинених незалежних держав, необмежених у своїх діях, правах і міркуваннях. Оскільки голуби – соціальні птахи, які гуртуються зграями, Україна прагне того, щоб стати частиною групи, яка відзначається єдністю помислів, спорідненістю ідеалів і координованістю дій. Політ голубів скеровано вгору, що можна інтерпретувати розвитком, вірою у світле, незатьмарене війною і не обагрене кров'ю майбутнє України в «зграї» європейських держав.

На мультимодальному зразку фіксуємо традиційний український вінок – символ слави, перемоги, святості й мирного неба. Ця краса-оберіг уособлює сонце, його життєдайну силу, захист, нескінченність життя, циклічність невідворотної смерті та відродження. Здавна вважалося, що того, хто носить вінок, захищено від усього нечистого й небожого. Дітей як символ світлого, післявоєнного прийдешнього майбутнього оберігають від насилля і лихоліть війни. У вінок уплетено ромашки, соняхи й маки. Такий вибір не випадковий, позаяк ромашка приносить не лише здоров'я, а й віщує добробут, стабільність; червоний цвіт маку увінчує силу почуттів; соняхи символізують любов до Батьківщини і шану до неї. Квіти соняха не опущені, вони звернені до сонця, що увиразнює думку не про тугу за рідною землею, а про зосередження в майбутньому на Вітчизні, спрямування думок, слів і вчинків на її відновлення, розбудову, стрімкий розвій.

Ще один символ – дорога, шлях – маркований амбівалентністю, оскільки водночас символізує розлуку з рідною домівкою, життєві випробування, складні періоди в житті, пов'язані з розлукою, тугою за рідною домівкою та виражає бажання й можливість людини почати щось нове, пізнати новий досвід, поринути в необмежений простір відкриттів, шансів, можливостей. Шлях, дорога також уособлюють монолітну сув'язь із Батьківщиною, вірність отчому краю й рідній домівці. Зображені на марці стежки прямі, не звивисті, без перешкод і обривів, вони прокладені прямо. У цьому прослідковуємо думку про нові

горизонти й можливості, які відкриваються перед Україною після війни, повернення українських захисників додому, де чекають рідні, гуртування довкруг традиційних родинних цінностей і пошанування традицій. Прийдешню атмосферу миру й добра посилюють образи дітей у танці, веселощі й безтурботні радощі.

Рис. 2. Зображення марки
«Мир – найвища цінність людства»

На запропонованому для розгляду зразку передовсім впадає в око голуб, що символізує мир. Він доповнює картину мирного життя України, поданої в образі юної дівчини. На світле й безтурботне майбутнє без війни вказують змальовані в такий спосіб узвичаєні вітчизняні сімейні цінності – уквітчана білим цвітом хата на узвишші, міцно вкорінена в українську землю (дівоче волосся) й огорнена любов'ю (жовто-блакитні серця). Знаковим є зелений паросток, який серце тримає і прикладає до щокі України-дівчини. Він символізує непокірність, незламність, зародження нового життя, віру в майбутнє, незалежність, нове добро і світ без війни.

Око – прадавній символ, який містить чимало символічних смислів: від утрадиційненого сприймання довколишнього світу до акумуляції знання, життєвої мудрості й прозоріння. Заплющене око дівчини цілком можливо інтерпретувати знаком спокою та гармонії, умиротворення й перепочинку для післявоєнної України. Попереду – час змін, які потребують сил, енергії, мотивації, натхнення і невсипущої праці. Уквітчані білим цвітом заплющені очі транслюють потребу в спокої, відпочинку для відновлення внутрішнього ресурсу, вибудовування векторів подальшого руху для України.

Увінчує розглядувану поштову марку новий знак миру, що створений дизайнерами Ліндою Бос і Руною Егілсдоттір за мотивами кельтського любовного вузла, трискеліона. Традиційно давній (дається приблизно 3200 роком до нашої ери) кельтський суцільний любовний вузол вважають символом нескінченної любові, яка може існувати поза межами фізичного тіла людини. Такий вибір, як на нас, актуалізує цінності віри, вірності

та любові, життя, смерті й відродження. Установлення миру в Україні та збереження його в усьому світі вимагає постійних зусиль: подібно тому, як лінії-руки переплітаються між собою через боротьбу, війни, спротив виформовує нескінченність єдності задля миру й захисту.

Прикметно, що на обох марках фіксуємо зображення ясного неба, на якому подано поодинокі світлі хмарки – символи повної свободи, миру, потягу до нового життя й готовності до змін. Обігрування українського стяга як частини неба – спроба транслятувати значущість України й любов до Батьківщини, демонстрація безмірності шани, поваги до рідної землі, необмеженості ступеня вияву патріотизму.

Колір належать до арсеналу невербальних засобів кодування інформації в мультимодальному тексті як потужний візуальний сигнал, маркований присутнім асоціативно-символічним потенціалом. Виформована кольорами та їхніми відтінками семіотична парадигма фіксує широкий спектр значущих для тієї чи тієї культури ідей, ключових подій, базових соціокультурних концептів, ментальних конструктів тощо. Вона зберігає й актуалізує фрагменти суспільно-історичного досвіду людства загалом і конкретної нації зокрема.

Кольорова гама, обрана для створення розглядуваних мультимодальних зразків, не лише відіграє важливу роль у процесі втілення стрижневої ідеї, а й гармонійно переплітається з вербальними компонентами та створює цілісний масив, візуалізований інформаційний згусток, наділений комунікативно-прагматичним смислом: цінність українськості у світі, патріотизму, нескореності, націєцентричності та згуртованості акумульовано в традиційних вітчизняних жовто-блакитних тонах. Превалювання світлих кольорів, білого, світло-зеленого, рожевого, актуалізує ідеї свободи, стабільного майбутнього, любові, легкості та спокою.

Симбіоз узвичаєної системи звукових і письмових знаків для трансляції смислів та візуальної мови, особливої системи, яка для передачі та збереження інформації використовує візуальні повідомлення, забезпечує актуалізацію цінності миру і свободного життя майже в кожному з обстежених мультимодальних зразків (рис. 3).

Висновки. Цінності постають сукупністю життєво необхідних матеріальних чи ідеальних сутностей, які регулюють поведінку людини, забезпечуючи її основні інтереси, базові потреби. При цьому ключові культурні домінанти вибудовують надскладні системи цінностей, якими керуються в житті представники різних національностей і

Рис. 3. Зображення марок, на яких представлено МИР як цінність

культур, зокрема й українців. Саме вони лежать в основі формування змісту життєвих цілей особистості, є орієнтиром її поведінки, визначають сенс її життя. Цінності у вигляді індивідуальних / загальних установок окреслюють суть і характер мотивації, траєкторії руху кожної людини і нації в цілому та фіксують колективний досвід. Тож, соціокультурні цінності – це поєднання ідеалів, поведінкових норм і суспільно-окреслених стандартів у помислах і вчинках, очікувань та практик, які стали утрадиційними в суспільстві й впливають на формування і трансформації життєвих орієнтирів та взаємодії людей.

Серед актуалізаторів аксіологічних шкал у площині мультимодального тексту вагоме функційне навантаження мають візуальні складники, зокрібно саме вони сприяють органічному сприй-

манню цілісного вербально-візуального тексту. Вони здатні впливати й на емоційну сферу людей. Функція візуальної частини полягає в ілюструванні, деталізації й розширенні інформаційного згустку, трансльованого засобами мови. Вербальні та невербальні засоби кодування інформації поєднуються і формують особливий мультимодальний комплекс, який актуалізує спектр соціокультурних цінностей українців, з-поміж яких вирізняємо патріотизм, шану й відданість Батьківщині, хоробрість і непохитність під час її захисту, працелюбство, духовність, родинні традиції, соціальну справедливість, миролюбність тощо. У проаналізованому корпусі мультимодальних текстів – марок про російсько-українську війну – актуалізаторами соціокультурних цінностей є символи, знаки, оптичні невербальні засоби, колір.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ганич Д. І., Олійник І. С. Словник лінгвістичних термінів. Київ : Вища школа, 1985. 360 с.
2. Возняк С. М. Духовні цінності українського народу. Київ: Плай, 1999. 293 с.
3. Долинська Л. В. Психологія ціннісних орієнтацій майбутнього вчителя. Кам'янець-Подільський : ФОП Сисин О. В., 2008. 124 с.
4. Краснобаєва-Чорна Ж. Кваліфікація цінності в лінгвістиці. *Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego*. 2019, №1. С. 453-462.
5. Лещенко Т. Ціннісний компонент навчального мультимодального тексту: національні цінності. *Людознавчі студії*. 2023, № 16 (48). С. 135-142.
6. Новікова Т.Л. До проблеми формування соціокультурних цінностей майбутніх офіцерів-прикордонників у процесі вивчення гуманітарних дисциплін. *Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна»*. 2011, № 4. С. 123-126.
7. Осіпцов А. В. Сутність загальнолюдських цінностей у філософсько-соціологічних дослідженнях. *Духовність методологія, теорія і практика*. 2014, Вип. 1. С. 130-140.
8. Ситник Г. Національні цінності як основа прогресивного розвитку особистості, суспільства, держави. *Вісник Національної академії державного управління*. 2004, № 2. С. 369 – 374.
9. Шайгородський Ю. Суспільна мораль як система цінностей. *Правові засади захисту особистісних цінностей та суспільної моралі: збірник нормативних актів України*. 2007. С. 5-20.

REFERENCES

1. Hanych D. I., Oliynyk I. S. (1985) *Slovnnyk lnhvistychnykh terminiv*. [Dictionary of linguistic terms]. Kyiv: Vyshcha shkola, 1985. 360 s. [in Ukrainian].
2. Vozniak S. M. *Dukhovni tsinnosti ukrainskoho narodu*. [Spiritual values of the Ukrainian people]. Kyiv: Plai, 1999. 293 s. [in Ukrainian].
3. Dolynska L. V. *Psykhohohiia tsinnisnykh oriantatsii maibutnoho vchytelia*. [Psychology of value orientations of the future teacher]. Kamianets-Podilskyi : FOP Sysyn O. V., 2008. 124 s. [in Ukrainian].
4. Krasnobaieva-Chorna Zh. (2019) *Kvalifikatsiia tsinnosti v lnhvistytsi*. [Qualification of value in linguistics] Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego – Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego 2019, №1. S. 453-462. [in Ukrainian].

5. Leshchenko T. (2023) Tsinnisnyi komponent navchalnoho multymodalnoho tekstu: natsionalni tsinnosti. [Value component of educational multimodal text: national values] *Liudynoznavchi studii – Humanities studies*. 2023, 16 (48). 135–142.1. [in Ukrainian].
6. Novikova T.L. (2011) Do problemy formuvannia sotsiokulturnykh tsinnosti maibutnikh ofitseriv-prykordonnykh u protsesi vyvchennia humanitarnykh dystsyplin. [On the problem of forming sociocultural values of future border guards officers in the process of studying humanitarian disciplines] *Zbirnyk naukovykh prats Khmelnytskoho instytutu sotsialnykh tekhnolohii Universytetu «Ukraina»* - Collection of scientific works of the Khmelnytsky Institute of Social Technologies of the University «Ukraine», 2011, 4.123–126. [in Ukrainian].
7. Osipsov A. V. (2014) Sutnist zahalniudskykh tsinnosti u filosofsko-sotsiologichnykh doslidzhenniakh. [The essence of universal human values in philosophical and sociological research] *Dukhovnist metodolohiia, teoriia i praktyka – Spirituality methodology, theory and practice*, 2014, 1. 130–140. [in Ukrainian].
8. Sytnyk H. (2004) Natsionalni tsinnosti yak osnova prohresyvnoho rozvytku osobystosti, suspilstva, derzhavy. [National values as the basis of progressive development of the individual, society, and state] *Visnyk Natsionalnoi akademii derzhavnoho upravlinnia – Bulletin of the National Academy of Public Administration*, 2004, 2. 369 – 374. [in Ukrainian].
9. Shaihorodskyi Yu. (2007). Suspilna moral yak systema tsinnosti. [Public morality as a system of values]. *Pravovi zasady zakhystu osobystisnykh tsinnosti ta suspilnoi morali: zbirnyk normatyvnykh aktiv Ukrainy – Legal principles of protection of personal values and public morality: collection of normative acts of Ukraine*, 2007. 5–20. [in Ukrainian].